

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства освіти і науки України

24 квітня 2024 року № 578

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач (ка) ступеня доктора філософії Дар'я ЗАХЛИПА,

(власне ім'я, прізвище здобувача (ки))

1997 року народження, громадянин (ка) України,

(назва держави, громадянином якої є здобувач (ка))

освіта вища: закінчив (ла) у 2019 році Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

(найменування закладу вищої освіти)

за спеціальністю (спеціальностями) 033 Філософія

(за дипломом)

працює викладачем в Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна, Міністерства освіти і науки України, м. Харків

(посада)

(місце основної роботи, підпорядкування, місто)

виконав (ла) акредитовану освітньо-наукову програму Сертифікат №1088, яка діє до 01.07.2026

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Харківського національного

(повне найменування закладу вищої освіти)

університету імені В.Н. Каразіна, Міністерства освіти і науки України, м. Харків від «21» червня 2024 року № 11

(наукової установи), підпорядкування (у родовому відмінку), місто)

зі змінами (за наявності), внесеними наказом від « » 20 року №   , у складі:

Голови разової

спеціалізованої вченої ради – Іван КАРПЕНКО, доктор філософських наук, професор

декан філософського факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

(власне ім'я, прізвище, науковий ступінь, вчене звання, посада, місце роботи)

Рецензентів - Надія КОРАБЛЬОВА, доктор філософських наук, професор

професор кафедри теоретичної і практичної філософії імені професора Й.Б. Шада Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

(власне ім'я, прізвище, науковий ступінь, вчене звання, посада, місце роботи)

Наталія ЗАГУРСЬКА, доктор філософських наук, професор
професор кафедри теоретичної і практичної філософії імені професора Й.Б. Шада Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

(власне ім'я, прізвище, науковий ступінь, вчене звання, посада, місце роботи)

Офіційних опонентів -

Михайло БОЙЧЕНКО, доктор філософських наук, професор
професор кафедри української філософії та культури Київського національного університету імені Тараса Шевченка

(власне ім'я, прізвище, науковий ступінь, вчене звання, посада, місце роботи)

Михайло БЕЙЛІН, доктор філософських наук, професор
професор кафедри гуманітарних наук Харківської державної академії фізичної культури

(власне ім'я, прізвище, науковий ступінь, вчене звання, посада, місце роботи)

на засіданні « 20 » серпня 20 24 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань _____

03 Гуманітарні науки

(галузь знань)

Дар'ї ЗАХЛИПІ

(власне ім'я, прізвище здобувача (ки) у давальному відмінку)

на підставі публічного захисту дисертації « _____ Копула буття: від *retitio principii* _____

до предмету радикальної онтології _____ »

(назва дисертації)

за спеціальністю (спеціальностями) _____ 033 Філософія _____

(код і найменування спеціальності (спеціальностей))

відповідно до Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти)

Дисертацію виконано у (в) _____ Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна _____, Міністерства освіти і науки України, м. Харків _____.

(найменування закладу вищої освіти (наукової установи), підпорядкування, місто)

Науковий керівник (керівники) _____ Володимир ПРОКОПЕНКО, доктор філософських наук _____,

(власне ім'я, прізвище, науковий ступінь,

професор, професор кафедри теоретичної і практичної філософії імені професора Й.Б. Шада _____

Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна _____.

вчене звання, місце роботи, посада)

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису (наводиться аналіз дисертації щодо дотримання вимог пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами)).

Здобувач (ка) має 3 наукові публікації за темою дисертації, з них 3 (наводиться аналіз наукових публікацій щодо дотримання вимог пунктів 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії) (зазначити наукові публікації):

1. Захлипа Д. (2022). Буття Dasein серед літеральних і філософських перспектив україномовного перекладу. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Теорія культури і філософія науки», 65, 23-31. DOI: <https://doi.org/10.26565/2306-6687-2022-65-03>

2. Захлипа Д. (2022). Негативна копула буття серед перспектив гайдеггерового проекту радикальної онтології. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Філософія. Філософські перипетії», 67, 49-56. DOI: <https://doi.org/10.26565/2226-0994-2022-67-6>

3. Захлипа Д. (2023). Нігітологія імені Буття М. Гайдеггера. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Філософія. Філософські перипетії», 69, 82-90. DOI: <https://doi.org/10.26565/2226-0994-2023-69-10>

У дискусії взяли участь (голова, рецензенти, офіційні опоненти, інші присутні) та висловили зауваження:

Надія КОРАБЛЮВА (офіційний рецензент): дослідниця сама дала поживу для множення концептів стосовно правомірності, а не «неправомірності дискусій, що періодично ведуться в історії філософії з приводу зрівнювання ніщо із буттям», як вона зазначає. Дисертантка сама означила більш широкий контекст гайдеггерової екзистенційної аналітики буття в сучасних реаліях, коли ті екзистенціали, про які йде мова, вийшли за межі академічного дискурсу, означивши академічне поле практичної філософії вже не в кантовому розумінні. «максимально доречний спосіб аналітики над транскатегоріальними поняттями *ніщо, пустота, angst, неіснування, вада, ретардація, небуття, неістина, нігілізм*», як означає авторка, насправді демонструє феноменалізм, двоаспектну епістемологічну і метафізичну

інтерпретації, жодне з яких недостатнє для повноцінного пояснення співвідношення понять екзистенційного досвіду, але кожне має евристичний потенціал і подвійну афектацію (трансцендентну і емпіричну). Крім того, даний синтез існує на досвідомому рівні й дозволяє пояснити емпіричні даності сучасного суб'єкта, який буттєвоє в іншій «реальній реальності» (С. Жижек), аніж гайдеггеровий суб'єкт (емпіричний і трансцендентальний). Означені поняття є витвором суб'єкта, засадою розрізнення екзистенційного досвіду, а тому «плинні», як і сучасність в цілому. Ще А. Шопенгауер модифікував «чотиринадцять законів достатньої підстави», виокремивши модифікацію його дії для психологічної вольової обумовленості в якості найбільш глибинного і сутнісного для дійсності.

Наталія ЗАГУРСЬКА (офіційний рецензент): варто поради авторці побачити певний потенціал в нестабільних та «локальних онтологіях суб'єкта, події та різномірній об'єктно-орієнтованих онтологіях» та не вважати їх виключно континентальною фантастикою. До речі кажучи, не зовсім зрозумілим є сам цей ярлик, бо Лафкрафт, Гарман та Такер – американські письменники та дослідники; а також його авторство за відсутністю відповідного посилання. Хоча в якості об'єкта дослідження заявлено «буття у множинності його репрезентацій і практик», що цілком вписується в тему науково-дослідної роботи «Філософія і багатоманіття соціокультурних світів», авторка схильна до певного антигуманізму, якого важко уникнути в ході апологетики філософії М. Гайдеггера. Так, авторка вважає, що тільки буття як буття виступає копулою людських істот й ігнорує міркування Т. Адорно про диктаторське лицемірство засудження буття як просто існуючого. Певною мірою така позиція стає ще одним аргументом сумного твердження «травня 1968 не було». При цьому не можна сказати, що авторка й сама вільна від суб'єктивізму психологічного штибу хоча й при дослідженні в основному Dasein аналітики. «Серед аналітики Dasein М. Гайдеггера представлені як позитивні форми буттєвості (екзистенціал турботи), так і негативні, приміром чого можуть слугувати екзистенціали Angst (жаху) та покинутості/полишеності/занедбаності». Й це при тому, що головний пафос роботи становить саме копулярність, а не аксіологічність буття, що в тому числі це призводить й до критики суб'єктивізації істини як третьої епохи етичного (але без відповідного посилання). Такий суб'єктивізм стає вельми небезпечним, коли стає єдиним способом філософування, чому нестабільні й локальні онтології якраз запобігають. Врахування наведених міркувань також могло б значно підвищити актуальність роботи. Логічна помилка «Petitio principii» є помилкою виключно з позицій класичної логіки, що призводить за великим рахунком до ототожнення філософії Арістотеля з давньогрецькою філософією як такою. Крім того, здається, що авторка недостатньо чітко пояснює, чому вона робить виключення для логічного *принципу несуперечності* в ході апології безосновності. У зв'язку з вищезазначеним виглядає доволі дивним звернення авторки до Я. Хінтіки, відомого фахівця з семантики модальної логіки.

Михайло БОЙЧЕНКО (офіційний опонент): слідом за Гайдеггером авторка шукає розуміння буття, яке є часом і водночас не є буденним, профанним часом, тобто не є часом змін і вмирання, а є часом начала і породження. У Гайдеггера це єдність простору і часу у Dasein, але у греків, здається, це був Еон на протигагу Хроносу. Дисертантка пише про еон на с. 137 та 175-176, однак, на наш погляд, дещо звужує це розуміння, не беручи до уваги позафілософського витлумачення Еону у містичних культах, де було здійснено наголос на розчиненні в Еоні, а не потрактуванні Еона теоретично. Філософія, як нам видається, не може бути надто раціоналізованою за взірцем науки, але має балансувати на межі між наукою і містикою – у пошуку раціональних відповідей на ірраціональні питання. Дисертантка далі на с. 177-182 намагається «вписати» Еон у профанний час, що обертається звуженням і спрощенням його розуміння, а відповідно – недостатньо адекватним і повним залученням цієї категорії до аналізу буття як копули: поза Еоном ця копула постає дещо «підвішеною», недостатньо «даною». Дисертантка не повною мірою розкриває значення грецького поняття «кайрос», яке є не просто подією, «кайрологічною точкою «тепер», яка ніколи актуально не настає, а постійно зволікає із своєю появою» (с. 176), чи то «окремою часоплощиною, відмінною від еону та хроносу, в якому (якій? – М.Б.) зосереджені усі грецькі орієнтації на пік-час-вістря максимальних буттєвих можливостей» (с. 178), як зазначає авторка, але подією, яка веде до незворотних всеохопних змін: після неї уже ніщо не

залишається таким, як було раніше. До такого розуміння «кайрос» підводять французькі філософи Корнеліус Касторіадіс та Ален Бадью, праці яких дисертантка випустила з уваги. До певної міри це можна зрозуміти, оскільки вони напряду не належать до традиції, яку досліджує дисертантка. Водночас, звернення до концептуального аналізу поняття «кайрос» у цих та деяких інших авторів сприяло би кращому його філософському осмисленню – адже воно є одним з ключових для розуміння буття як копули. Дисертантка не досить чітко враховує розрізнення фізичної лінії детермінації «причина – вплив» і логічної детермінації «підстава – наслідок»: нерідко у тексті подибуються як «причинно-наслідковий зв'язок» (с. 130, 160), так і його варіації. Про небезпеку змішування цих ліній детермінації (серед загалом чотирьох можливих) класично писав Артур Шопенгауер у своїй праці «Про четвертий корінь закону достатньої підстави», де він, зокрема, нищівно критикував Георга Гегеля, слідуючи Арістотелю, Ляйбніцу і Канту. Дисертантка оминула праці Шопенгауера, а згадуючи у своїй роботі ідеї Ляйбніца, не вказала праці і цього філософа в списку використаних джерел. Це упущення є суто технічним, адже скрізь дисертантка чітко відокремлює власні теоретичні позиції від ідей Ляйбніца. Втім, це упущення є неприємним. Залучення ж ідей Шопенгауера могло би підсилити аргументацію авторки і прояснити деякі складні місця її дисертації. Дисертантка не охопила повною мірою усі «провини» буття, згадані Арістотелем. Якщо брати до уваги його матерію, форму, причину і мету, то не завжди можна чітко корелювати у тексті дисертації, з чим вони співвідносяться у намаганнях обґрунтувати онтологію – наприклад, як вони співвідносяться з трьома дискурсами радикальної онтології. Чи *ουκ ου* є відсутністю матерії чи форми, *μη ου* – відсутністю причини чи то недієздатністю загалом, а *α*-дискурс позначає телеологічні пошуки? Також, у цьому контексті було би цікаво реконструювати, наприклад, з чим у Гайдегера корелюється кожна з цих «провин»? Дисертантка, наприклад, визначає «онтологічну ректифікацію» так: «відшкодування для будь-якої істини її основи/підстави (буття для буття), має відбуватись не шляхом повернення наслідку її причини, а шляхом виокремлення провідного для буття як начала способу дії, яким виступає ніщо інше, як негація, до якої ще слід повернутись окремо» (с. 34). Коли звертаємося до метафори «ректифікації», то все ж варто говорити не про «відшкодування», а про отримання буттям онтологічних «дивідендів» за надане «у кредит» існування, якщо брати до уваги Гайдегера «*principium reddendae rationis*». Якщо ж відкидати таку «повинність» повертати онтологічні дивіденди, про що пише Гайдегер і до чого, вочевидь, схиляється дисертантка, то «онтологічна ректифікація» має бути витісненою тоді «онтологічною дистиляцією» - виявленням так званої «цільової причини» або її аналога. Якщо вже ставати на шлях алегорій і метафор, то треба йти ним до кінця. Негація ж у такому контексті набуває значущості не повернення до основи-матерії чи навіть форми-ідеї, але спрямування буття до його відсутнього вищого призначення, яке присутнє лише як потенційна можливість у даному – можливо, це «*ἐνέρχεια*» Арістотеля, про що авторка добре пише на с. 34. У Гайдегера, очевидно, телеологія є не так проблематичною і відсутньою, як вважають деякі дослідники, як трансформованою у його вчення про цінності, які швидше надають усьому буттєвість. Ціль же в чистому вигляді, зокрема як Бог, у Гайдегера принципово відсутня – у його філософії це порожнє місце, яке якраз і промовляє своєю порожнечею, крайнім Ніщо. Це Ніщо людина виповнює цінностями, а ціннісне своє позиціонування людина якраз і протиставляє Ніщо як особливий «спосіб дії» буття, про який пише дисертантка. По-п'яте, дисертантка доволі рішуче відкидає логіку як засіб вираження онтологічних істин. Щодо цього варто все ж було би докладніше зупинитися на сучасних версіях логічного обґрунтування онтології, наприклад, до філософії американського дослідника Теодора Сайдера (Theodore Sider). Видається, що, щонайменше, цей дослідник пропонує аргументи, які можна було би взяти до уваги під час аналізу, який здійснювала у своїй роботі дисертантка. По-шосте, авторка не залучила до дослідження низку праць українських дослідників, які були би доречні і помічні для кращого розкриття обраної нею теми дослідження. Мова йде про праці Анатолія Лоя, Лідії Сафонік, Романа Кобця, Влади Анучіної, Дмитра Михайлова, Сергія Шевченка та інших. Так само підсилило би роботу залучення до її розгляду наявних українських перекладів Мартина Гайдегера – нечисленних, але все ж присутніх у філософському просторі України.

Михайло БЕЙЛІН (офіційний опонент): по-перше, читання дисертації ускладнене неперекладеними поняттями з грецької, німецької, французької та англійської мов, якими перевантажений текст, що місцями ускладнює розуміння того, що хотіла донести до читача авторка. По-друге, потребує уточнення авторська інтерпретація субстанціального зв'язку між поняттями копули, існування та істини у питанні буття. По-третє, в тексті зустрічаються окремі лексичні погрішності, можливо пов'язані з перекладами, зокрема, вчиняти помилки – робити помилки, прочиняється – привідкривається, узасаднення – обґрунтування, найтривкіша традиція – усталена традиція, щезновіння – зникнення, фалсумізація, що ускладнює мовні конструкції і змістовно-сміслові навантаження та аргументовану полеміку у філософських текстах.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,

«Проти» 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує

Дар'ї ЗАХЛИПІ

(власне ім'я, прізвище, здобувача (ки) у давальному відмінку)

ступінь доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки

(галузь знань)

за спеціальністю (спеціальностями) 033 Філософія

(код і найменування спеціальності (спеціальностей))

відповідно до Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти)

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Окрема думка члена разової ради додається (за наявності).

Голова разової спеціалізованої вченої ради

М.П.
(підпис)

Юлія Каршик
(власне ім'я та прізвище)

